

NUORISOTAKUU SUOMESSA JA EUROOPASSA

LYHYT KATSAUS NUORTEN OSALLISUUTEEN

Nuorten syrjäytyminen on monien tutkimusten mukaan kansalaisten mielestä yksi tärkeimpiä yhteiskunnallisia ongelmia.

Nuorisotakuu on yksi niistä politiikkatoimista, jolla Suomessa ja myös EU:ssa, nuorisotyöttömyyteen ja huoleen nuorten syrjäytymisestä vastattiin.

Tässä julkaisussa nuorisotakuuta eri kulmista tarkistelevat entinen EU:n sosiaalisten ja työllisyysasioiden komissaari, Luxemburgin entinen työministeri ja tuleva EU-komissaari, Työ- ja elinkeinoministeriön osastopäällikkö, Jyväskylän yliopiston tutkija ja Allianssi ry:n puheenjohtaja.

SISÄLTÖ

Johdanto KAISA PENNY 3

Nuoret ovat Euroopan tulevaisuus NICOLAS SCHMIT 5

Nuorisotakuun idea ja toteutus TUIJA OIVO 6

**Pitkäaikaistyöttömien nuorten
työnhaun kohtalonkysymykset** SAMI YLISTÖ 9

**Miksi nuoret ja vanhat tarvitsevat toisiaan
enemmän kuin koskaan?** ELISA GEBHARD 12

Nuorisotakuu: kriisistä elpymiseen LÁSZLÓ ANDOR 15

JOHDANTO

KAISA PENNY

Toiminnanjohtaja, Kalevi Sorsa -säätiö

NUORTEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMINEN nousee kärkisijoille käytännössä kaikissa mittauksissa, joissa suomalaisilta kysellään heidän tulevaisuudenhuolistaan. Taloustutkimus julkaisi tammikuussa 2019 kyselyn kevään 2019 eduskuntavaalien tärkeimmistä vaaliteemoista, ja viiden kärjessä – käänteisessä järjestyksessä – olivat ilmastonmuutoksen torjunta, valtion velkaantumisen pysäyttäminen, koulutuksen määrärahojen turvaaminen, vanhusten hoidosta huolehtiminen ja tärkeimpänä nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen. Samankaltaiset tulokset toistuvat myös muualla.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyä pidetään siis tärkeänä, mutta kuitenkin yksittäiset, tähän tavoitteeseen pyrkivät toimenpide-esitykset eivät herätä vastaavaa intoa. Esimerkiksi toisen asteen koulutuksen maksuttomuus, oppivelvollisuuden pidentäminen tai opintotuen korottaminen ovat toimia, jotka tukisivat syrjäytymisen ehkäisyä mutta eivät saakaan jakamatonta kannatusta. Syitä tähän on varmasti monia. Keskeistä lienee kuitenkin se, että nuorten syrjäytymisen ehkäisy, samoin kuin vanhuksista huolehtiminen tai lapsien hyvinvoinnin turvaaminen ovat arvo pohjaisia tavoitteita: Ne heijastavat käsitystämme hyvästä yhteiskunnasta ja sen velvoitteista, ja niillä mittaamme yhteiskunnan onnistumista hyvinvoinnin turvaamisessa. Toimenpide-esitykset sen sijaan pakottavat priorisointiin ja valintoihin, jolloin valinnat monimutkaistuvat. Tavoitteista olemme hyvin yksimielisiä, keinoista emme niinkään.

Nuorten syrjäytyminen ja sen ehkäisy ei ole ollut ainoastaan suomalaisten huolenaiheena kuluneen vuosikymmenen aikana. Maailmanlaajuisen finanssikriisin ja sitä seuranneen eurokriisin alusta lähtien nuorten työttömyys, osattomuus ja näköalattomuus ovat olleet poliittisen puheen keskiössä. Kuluvan vuosikymmenen alussa nuorisotyöttömyys räjähti lähes kaikissa Euroopan maissa ja pitkittyi useissa. Myös maissa, joissa koko väestön työttömyys ei kasvanut eurooppalaisten keskiarvojen mukaan, nuorisotyöttömyys lisääntyi huolestuttavasti. Esimerkiksi Ruotsissa nuorisotyöttömyys oli 2010-luvun alussa nelinkertainen verrattuna yleiseen työttömyysasteeseen.¹

Kun nuorisotyöttömyys kasvoi dramaattisesti vuosikymmenen alussa, Euroopassa kaivattiin esimerkkejä onnistumisista. Esiin nousi Suomessa ja Itävallassa kehitetty ja kokeiltu nuorisotakuu. Tässä julkaisussa Kalevi Sorsa -säätiö haluaa tuoda esiin sekä nuorten työttömyyden ja syrjäytymisen vakavuutta että nuorisotakuun mahdollisuuksia vastata näihin ongelmiin. Nuorisotakuu on sitoumus, jolla yhteiskunta osoittaa ottavansa nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden vakavasti ja olevansa valmis toimiin niiden turvaamiseksi. Luottamus ja sitoutuminen kaikkien hyvinvoinnin turvaamiseen on keskeistä hyvinvointivaltion legitimitietin säilyttämiseksi, kuten Elisa Gebhard toteaa omassa artikkelissaan. Luottamus tulevaan on myös vastaus aiemmin mainittuihin huoliin nuorten asemasta.

Syrjäytymisen vaarat ja kustannukset tunnistetaan laajasti. Nuorten työttömyys aiheuttaa pitkäaikaisia seurauksia jo lyhyessä ajassa, mutta pitkittyessään työttömyys on sekä kallista että nuoren elinkaareen voimakkaasti vaikuttavaa. Se vaikuttaa työuran palkkoihin, työttömyysjaksojen uusiutumisen todennäköisyyteen, mielen-

¹ Lähde: <https://www.unric.org/en/youth-unemployment/27411-sweden-highest-ratio-of-youth-unemployment>

terveysongelmien esiintyvyyteen ja pitkällä aikavälillä jopa eläkkeen määrään. Yhteiskunnalle nuorten työttömyyden pidentyminen ja sen aiheuttamat sivuvaikutukset ovat valtavaa resurssien haaskausta. Yksilölle ne ovat haavoittavia ja usein lamauttavia, kuten Sami Ylistö kuvaa tämän julkaisun artikkelissaan. Nuoret eivät ole työhaluttomia tai jättäydy sosiaaliturvan varaan huvikseen, vaan työttömyys ja syrjäytymisen muut riskitekijät sekä yhdistyvät moninaisiin tekijöihin että aiheuttavat monenlaisia seurauksia, joiden ratkaisuksi vaaditaan monipuolisia ja -alaisia palveluita. Yksittäisillä toimenpiteillä saavutetaan vain osa nuorista tai ongelmista.

Nuorisotakuun ajatus on nimenomaan lähestyä nuorten syrjäytymistä kokonaisuutena. Takuun sisään mahtuu laaja joukko erilaisia toimenpiteitä ja vaihtoehtoja, kuten Tuija Ohvo hyvin artikkelissaan kuvaa. Siksi nuorisotakuu voi myös vastata siihen huoleen, joka mielipidekyselyissä nousee esiin. Tärkeää on se, riittääkö nuorisotakuun toteuttamiseen riittävästi resursseja ja poliittista kärsivällisyyttä.

Nuorisotakuuajattelulla on kaikupohjaa suomalaisten nuorten keskuudessa. Nuorisobarometri -kyselytutkimuksen² mukaan nuorista lähes puolet (47 %) on huolissaan siitä, onko itsellä töitä tulevaisuudessa. Samassa tutkimuksessa tuli esiin, että nuoret suhtautuvat työhön erittäin positiivisesti. Nuorista 83 prosenttia kertoi ottavansa enemmän vastaan tilapäistäkin työtä kuin eläisi työttömyyskorvauksella.

Tässä julkaisussa saamme kuuluviin myös eurooppalaisen ulottuvuuden. Entinen työllisyyskomissaari László Andor kuvaa artikkelissaan eurooppalaisen nuorisotakuun synnyn vaiheita sekä ennen kaikkea sen vaatimuksia. Andor korostaa, ettei kyseessä ole kertatoimi tai yksittäinen investointi, vaan pitkän ajan sitoumus nuorten aseman ja tulevaisuuden turvaamiseen. Nuorisotakuun on muodostuttava elävästä ja muovautuvasta politiikasta, jolla resursseja ohjataan toimiviksi havaittuihin toimenpiteisiin.

Euroopan ja eurooppalaisten maiden tulevaisuus on nuorissa, kuten Luxemburgin entinen työministeri ja tuleva EU:n komission jäsen Nicolas Schmit toteaa. Koko hyvinvointivaltion tulevaisuuden kannalta keskeisin kysymys on se, kuinka onnistumme pitämään kaikki sukupolvet mukana, osallisina, hyvinvoivina ja yhteiskuntaan luottavina. Nuorisotakuu, riittävästi resursoituna ja säännöllisesti päivitettyinä tukee tätä tavoitetta todennetusti hyvin.

² Lähde: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf

NUORTEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMINEN NOUSEE
KÄRKISIJOLLE KÄYTÄNNÖSSÄ KAIKISSA MITTAUKSISSA,
JOISSA SUOMALAISILTA KYSYTÄÄN HEIDÄN
TULEVAISUUDENHUOLISTAAN.

NUORET OVAT EUROOPAN TULEVAISUUS

NICOLAS SCHMIT

Luxemburgin työministeri 2009–2013

FINANSSIKRIISI ISKI LUJAA Euroopan nuorempiin sukupolviin: Miljoonat nuoret, myös koulutetut ja ammatillisesti pätevät, jäivät vaille työtä. Nuorisotyöttömyys nousi sietämättömälle tasolle ja ajatus menetetystä sukupolvesta muuttui todellisuudeksi.

Johdin tuohon aikaan EU:n sosiaalidemokraattisten työministerien kokousta, ja ymmärsimme sosiaalidemokrateissa välittömästi, että mahdollisuuksien luominen nuorille edellytti voimakkaita toimenpiteitä. Yhdessä Kaisa Pennyn kanssa luonnostelimme siksi esityksen eurooppalaiseksi nuorisotakuuksi, ja meidän oli myös taisteltava hankkeelle riittävä eurooppalainen rahoitus. Komissaari Andorin avulla sosiaalidemokraatit onnistuivat, ja eurooppalainen nuorisotakuu lanseerattiin vuonna 2013.

Vaikka nuorisotyöttömyys on sittemmin laskenut, on euroalueen keskiarvo silti yhä 16,6 prosenttia. Joissain jäsenmaissa luku on huomattavasti korkeampi, jopa 30 prosenttia. Suomessa nuorisotyöttömyys oli 17 prosenttia vuonna 2018.

Tiedämme, että pitkittyneen työttömyyden tuottama vahinko näkyy nuorten työ- ja yksityiselämässä pitkään, ja siksi meidän tulee tehdä kaikkemme nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi. Tämä koskee erityisesti niin kutsuttuja NEET-nuoria (not in education, employment or training), jotka eivät ole koulutuksen tai työelämän piirissä. Ellei heitä pyritä päättäväisesti tavoittamaan, heidän tulevaisuuden näkymänsä jäävät epämääräisiksi. Vuonna 2016 näitä nuoria oli EU:ssa edelleen 12 miljoonaa, ja kriisin huipulla luku oli 14 miljoonaa. Tämä on hirvittävää inhimillisen potentiaalin haaskausta, mutta lisäksi näin laaja syrjäytyminen vahingoittaa laajasti yhteenkuuluvuuden tunnetta ja koko yhteiskuntaa. Se on myös suuri taloudellinen tappio, jonka suuruudeksi Eurofound on arvioinut 142 miljardia euroa vuodessa.

Näiden syiden vuoksi jäsenmaiden ja EU:n on yhdessä luotava ratkaisuja nuorten työllistämiseksi ja aktivoimiseksi. Nuorisotakuun kehittäminen edelleen on keskeistä. Ennen kaikkea on kuitenkin luotava uusia työpaikkoja, jotka eivät ole silppu- tai pätkätyötä. Lisäksi meidän on investoitava koulutukseen ja harjoitteluun. Nämä toimenpiteet ovat erityisen tärkeitä nyt teknologisen muutoksen aikana. Eurooppalaisten rahastojen on tuettava työttömiä nuoria uusien taitojen, erityisesti digitaalisen osaamisen, kartuttamisessa.

Nuoriso on Euroopan arvokkain voimavara, ja määrittää Euroopan unionin suunnan. Meillä ei ole oikeutta pettää nuoria, vaan tarvitsemme edelleen edistyksellistä politiikkaa, jolla luodaan mahdollisuuksia kaikille. Tämä on sosiaalidemokraattisen ajattelun ytimessä niin kotimaissamme kuin Euroopassa.

NUORISO ON EUROOPAN ARVOKKAIN VOIMAVARA,
JA MÄÄRITTÄÄ EUROOPAN UNIONIN SUUNNAN.

NUORISOTAKUUN IDEA JA TOTEUTUS

TUIJA OIVO

Osastopäällikkö, Työ- ja elinkeinoministeriö

PÄÄMINISTERI JYRKI KATAISEN hallitusohjelmassa (22.6.2011) oli kirjaus nuorten yhteiskuntatakuusta:

”Toteutetaan nuorten yhteiskuntatakuu niin, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Hallitus käynnistää TEM:n, OKM:n ja STM:n yhteisen hankkeen, jossa valmistellaan ja toteutetaan tarvittavat toimenpiteet yhteiskuntatakuun toteuttamiseksi vuoteen 2013 mennessä. Hanketta varten asetetaan erillinen näiden kolmen ministeriön työryhmä, jossa ovat edustettuina työelämäosapuolet, kunnat ja muut keskeiset toimijat. Nuorille suunnattua työvoimapolitiittista koulutusta ja oppisopimuskoulutusta lisätään. Selvitetään uusia toimia nuorten työelämään kiinnittymisen parantamiseksi yhdistämällä työtä ja koulutusta. Edistetään sellaisia ammatillisen koulutuksen toimintamalleja, jotka tukevat tätä tavoitetta ja nopeaa työllistymistä. Parannetaan pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia palkata nuoria oppisopimuskoulutukseen. Etsivän nuorisotyön toiminta laajennetaan koko maahan ja kehitetään nuorten työpajatoimintaa. Luodaan yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa pelisäännöt palkattoman työharjoittelun käytöstä työvoimapalveluissa.”

Nuotit olivat selkeät. Toimin tuolloin ylijohtajana TEMin työllisyys- ja yrittäjyysosastolla, ja ministeri Lauri Ihalainen antoi tehtäväkseni ryhtyä johtamaan laaja-alaista työryhmää, jonka ensimmäinen toimi oli 29.2.2012 mennessä valmistella esitykset nuorisotakuun toteuttamisesta, esitysten budjettivaikutuksista sekä mahdollisista säädösmuutoksista. Takuun toteuttamiseksi oli varattu vuositasolla lisämäärärahaa 60 miljoonaa euroa. Tehtävä oli minulle sangen mieluisa, olinhan aloittanut urani nuorten neuvojana Helsingin työvoimatoimistossa Haapaniemessä 1980-luvun alussa. Nyt ympyrä sulkeutui.

Työ aloitettiin komeasti Säätytalon täydessä salissa järjestetyssä seminaarissa, jossa kuultiin laajasti evästyksiä työhön. Aloitustilaisuuteen oli pyydetty noin 30 erilaisen sidosryhmän näkemyksiä siitä, mitä nuorisotakuun painopisteiden tulisi olla. Hankkeelle saatiin heti alussa hallituksen vahva tuki, sillä paikalla olivat työministeri Lauri Ihalaisen lisäksi opetusministeri Jukka Gustafsson, kulttuuriministeri Paavo Arhinmäki, sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikko, peruspalveluministeri Maria Guzenina-Richardson sekä hallinto- ja kuntaministeri Henna Virkkunen.

Työmme alkaessa alle 30-vuotiaista nuorista 55 000 oli työttömänä. 110 000 nuorta oli pelkän peruskoulun varassa. Noin 40 000 oli työn ja koulutuksen ulkopuolella. Nuorten syrjäytymisen kustannuksiksi arvioitiin vuositasolla noin 300 miljoonaa euroa. Esitimme takuuseen varatun määrärahan kohdistamista koulutukseen, nuorisotyöhön sekä työllistymiseen. Tämän lisäksi halusimme tuoda esiin huolestamme myös niistä 20–29-vuotiaista nuorista, joilla ei ollut peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Esitimme määräaikaisen ”Nuorten aikuisten osaamisohjelman” käynnistämistä. Hallitus lisäsikin kehysriihessään tähän tarkoitukseen 27–52 miljoonaa vuosille 2013–2016.

NUORISOTAKUUN TOTEUTUKSEN ON OLTAVA PITKÄJÄNTEISTÄ JA YLI HALLITUSKAUSIEN ULOTTUVAA. NUORET ILMAISIVAT MYÖS TOIVEEN HENKILÖKOHTAISESTA PALVELUSTA.

Työmme tueksi kuulumme laajasti eri tahoja ja toimijoita ja toteutimme ”Nuoren ääni”-verkkokyselyn, johon vastasi yli 6 300 nuorta. Kyselyn mukaan työttömänä olevat nuoret pitivät oppisopimusta ja työssä oppimista parhaina tapoina ammatitaidon hankkimiseen. Työttömistä 35 prosenttia koki esteitä koulutuksen aloittamiselle. Keskeisin syy oli opintorahan riittävyys ja haluttomuus ottaa opintolainaa. Urasuunnitteluun sekä työelämä tietouteen toivottiin lisää tukea niin työnantajilta, TE-toimistoilta kuin työpajoiltakin. Nuoret myös ilmaisivat toiveensa henkilökohtaisesta palvelusta. Tämän kyselyn pohjalta ryhdyttiin valmistelemaan nykyistä Ohjaamo-konseptia sekä luotiin TE-toimistoihin yrittäjyysvalmennuspalvelu.

Työryhmämme teki töitä sangen sitoutuneesti ja innostuneesti. Teimme kaikkiaan yli 20 yksimielistä ehdotusta. Koulutustakuun toteutumiseksi lisättiin muun muassa ammatillista koulutusta ja muutettiin opiskelijaksi ottamisen kriteereitä. Oppisopimuskoulutuksesta työnantajille maksettavaa koulutuskorvausta korotettiin merkittävästi. Työllisyystakuussa lanseerattiin Sanssi-kortti, jolla pyrittiin vaikuttamaan työnantajien halukkuuteen työllistää nuoria palkkatuen avulla ja samalla lisäämään nuorten omaa aktiivisuutta työhaussa. Työharjoittelua ja työhönvalmennusta lisättiin sekä ammatinvalinta- ja uraohjausta vahvistettiin. Nuorisotyössä etsivä nuorisotyö laajennettiin koko maahan ja työpajatoimintaa vahvistettiin.

Alueiden valmistautumista nuorisotakuun toteuttamiseen päätettiin tukea laajalla aluekiertueella syksyllä 2012. Tämä ainutlaatuinen, kuuden ministerin viidelletoista paikkakunnalle suuntautunut Nuorisotakuu-roadshow keräsi runsaasti kuntien, elinkeinoelämän, järjestöjen, viranomaisten ja oppilaitosten edustajia pohtimaan omia alueellisia ja paikallisia ratkaisuja nuorisotakuun toteuttamiseen. ”Nuorisotakuuministerit” lähettivät 12.3.2013 yhteisesti allekirjoittamansa kirjeen nuorisotakuun alueellisille ja paikallisille toimijoille. Kirjeessä korostettiin yhteistyötä hallinnonalarajoista ja kuntarajoista riippumatta ja kiritettiin kuntia perustamaan omia verkostojaan nuorten asialle.

Toimeenpanon tueksi rakennettiin verkkosivut (www.nuorisotakuu.fi) ja viestintään panostettiin näkyvällä kampanjalla, jossa haluttiin puhutella yhtä lailla nuoria kuin työnantajia ja nuorten kanssa työskenteleviä aikuisia. Viestintä sosiaalisessa mediassa käynnistettiin.

Kansainvälistä kunniaakin saatiin, kun EU:n työministerit 28.2.2013 hyväksyivät suosituksen nuorisotakuusta (Youth Guarantee). Suositus noudatteli hyvin pitkälle Suomen nuorisotakuun mallia. Ulkomaisia vieraita kävi meillä hyvin tiuhaan tahtiin, ja kansainvälinen media noteerasi mallimme.

Kun näin jälkikäteen mietin nuorisotakuun käynnistämistä ja rakentamista hallituskaudella 2011–2015, yksi asia nousee yli muiden. Mielestäni kaikkein kes-

keisintä nuorisotakuun toteutuksessa on nuorten palvelujärjestelmän toimivuus kokonaisuutena. Otimme työmme punaiseksi langaksi ”4P-mallin” (Public-Private-People-Partnership) eli julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin verkostotyön, jossa nuorella itsellään on aktiivinen rooli. Tämä periaate oli peruspilari niin keskushallintotasolla kuin alue- ja paikallistasollakin.

Työskentelymme aikana törmäsimme usein kysymykseen ”Mikä on nuorisotakuun käyttöliittymä?” Nyt vuosien jälkeen voimme todeta, että matalan kynnyksen Ohjaamo on se monialainen ja nuoren ehdoilla toimiva ”käyttöliittymä”, joka on saatu juurrutettua koko Suomeen.

Hallituskauden lopussa nuorisotakuutyöryhmämme jätti vielä suosituksensa jatkotoimiksi. Totesimme muun muassa, että nuorisotakuun toteutuksen on oltava pitkäjänteistä, yli hallituskausien ulottuvaa. Ennaltaehkäisevä työ ja varhainen tuki on saatava keskiöön. Riittävät resurssit henkilökohtaiseen palveluun tulee turvata. Erityistä panostusta tarvitaan niille nuorille, joilla on opiskelua tai työllistymistä rajoittava vamma tai sairaus. Koulutusjärjestelmää tulee kehittää joustavaan ja yksilölliseen suuntaan riittävä tuki turvaten. Nuorilla on oltava mahdollisuus päästä kiinni työelämään.

Paljon on tehty ja monen nuoren tilanne on nyt valoisampi. Silti meillä on yhä 60 000 alle 30-vuotiasta nuorta, joilla ei ole työtä tai koulutuspaikkaa. 20–29-vuotiaista nuorista 100 000 on pelkän perusasteen tutkinnon varassa. 25–34-vuotiaiden nuorten aikuisten työllisyysaste on yhä noin 5 prosenttiyksikköä alemmalla tasolla kuin ennen taantumien alkua. Milleniaalit eli vuosina 1980–2000 syntyneet ovat ensimmäinen sukupolvi, jotka voivat edeltäjiensä huonommin. Liian paljon nuoria jää työkyvyttömyyseläkkeelle, yhä useammin mielenterveydellisistä syistä. Heistä vain joka viides palaa pysyvästi työelämään. Tästä kaikesta on syytä olla huolissaan. Asiaan on tartuttava määrätietoisesti; yhteistyöllä ja isolla sydämellä.

EU:N NUORISOTAKUUSUOSITUS NOUDATTELI HYVIN
PITKÄLLE SUOMEN NUORISOTAKUUN MALLIA. ULKOMAISIA
VIERAITA KÄVI TIUHAAN MEILLÄ TIUHAAN TAHTIIN JA
KANSAINVÄLINEN MEDIA NOTEERASI MALLIMME.

PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN NUORTEN TYÖNHAUN KOHTALONKYSYMYKSET

SAMI YLISTÖ

Projektitutkija, Jyväskylän yliopisto

Johdanto

AKTIIVINEN TYÖNHAKU ON työllistymistä merkittävästi edistävä tekijä. Millennialisukupolvea tutkittaessa on havaittu, että aktiivinen työnhaku on yhteydessä parempaan palkkatasoon, kokoaikaisiin työsuhteisiin sekä säännölliseen työaikaan, ja aktiivisesti työtä hakevat ovat myös muita vähemmän työttömänä.¹ Sen vuoksi nuorten ja ylipäänsä työttömien työnhauun aktivoiminen on tärkeä työvoimapolitiittinen tavoite. Perinteisesti tähän tavoitteeseen on pyritty lisäämällä työn vastaanottamisen taloudellisia kannustimia, mikä työttömän näkökulmasta on usein tarkoittanut lisääntyviä velvoitteita ja kiristyviä korvausten maksuun liittyviä ehtoja. Tuorein esimerkki tästä linjauksesta on vuoden 2018 alussa voimaan tullut aktiivimalli, joka velvoittaa työttömiä tekemään työtä, osallistumaan työllistymistä edistäviin palveluihin tai hankkimaan yritystuloa. Mikäli työtön ei täytä aktivointiehtoa, hänen työttömyyskorvaustaan leikataan 4,65 prosenttia. Alun perin aktiivimallille kaavailtiin myös jatkoa, joka velvoittaisi työttömät lisäksi hakemaan aktiivisesti työpaikkoja. Tällä hetkellä on kuitenkin epäselvää, miten tämän uudistuksen tulee lopulta käymään.

Lähestyn tässä kirjoituksessa työnhakuun liittyviä kysymyksiä pitkäaikaistyöttömien nuorten näkökulmasta. Kirjoitukseni perustuu vuosina 2015 ja 2018 julkaistuihin tutkimusartikkeleihin, joissa pohditaan, miksi pitkäaikaistyöttömät nuoret eivät hae töitä tai opiskelupaikkaa. Alkuperäiset tutkimukset perustuvat 28 keskisuomalaisen pitkäaikaistyöttömän nuoren elämäntilanteesta haastatteluun. Haastattelemieni nuorten keskeinen viesti on, että heidän työnhakuunsa liittyy monenlaisia ongelmia, joista osa on hyvin vaikeasti ratkaistavia. Näiden ongelmien ratkaiseminen on poliittisesti suuri kysymys, koska tuoreen tutkimuksen mukaan jokainen työmarkkinoilta syrjäytynyt nuori aiheuttaa elinaikanaan keskimäärin 230 000–370 000 euron menetyksen julkishallinnolle.² Kommentoin kirjoituksessani myös lyhyesti nuorille suunnattuja palveluita ja niitä keinoja, joilla nuorten koulutukseen tai työmarkkinoille sijoittumista voidaan edistää.

Nuorten työnhauun esteet

Erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työnhakua vaikeuttaa työelämätiendon puute. Nuoret eivät välttämättä tiedä, millaisen koulutuksen heitä kiinnostavat ammatit vaativat, ja koulutukseen tai työnhakuun liittyvät käytännöt voivat olla epäselviä. Nuorilla ei myöskään ole välttämättä käsitystä, millä aloilla avoimia työpaikkoja on tarjolla. Tämän kaltaisiin ongelmiin on suhteellisen helppo vastata tarjoamalla nuorille aktiivisesti neuvontaa työnhauun tueksi. Suurempia hankaluuksia työnhauulle sen sijaan aiheuttavat ammatinvalintaan liittyvät ongelmat, jotka voivat estää nuorten työnhauun pahimmillaan vuosikausiksi. On mahdotonta hakea töitä, jos ei tiedä, minkä alan töitä haluaisi tai ylipäänsä pystyisi tekemään. Usein nuorten ammatinvalintaan liittyvät solmut rupeavat aukeamaan vasta ulkopuolisen tahon puuttuessa tilanteeseen.

1 Bae Junghee & Mowbray Orion (2018) Millennial Generation's Job Search Activity and Job Quality: Findings from the National Longitudinal Survey of Youth. *Journal of Social Service Research* 45 (2), 269–277

2 Hilli Petri, Ståhl Timo, Merikukka Marko & Ristikari Tiina (2017) Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskemasta. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (6), 663–675.

seen. Varsinkin syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kohdalla on ratkaisevan tärkeää, että he pääsevät harjoittelun tai työkokeilujen kautta kokeilemaan erilaisia ammatteja, jolloin he pystyvät myös arvioimaan työtehtävien sopivuutta itselleen. Kun nuori löytää harjoittelun kautta ”oman juttunsa”, passiivisesta pitkäaikaistyöttömästä voi tulla innokas työnhakija (Ylistö 2017; 2019).³

On myös huomioitava, että osa nuorista ei hae töitä siksi, että he eivät ole nuoresta iästään huolimatta työkykyisiä. Nuorilla saattaa olla työ- ja toimintakykyä rajoittavia sairauksia, mielenterveysongelmia tai päihiteiden ongelmakäyttöä, jotka estävät työllistymisen. Näille nuorille työllistyminen on varsin kaukainen tavoite, eikä heidän auttamisensa ole mahdollista pelkästään työvoimapolveluiden tai koulutuksen viitekehityksessä. Työ- ja toimintakyvyn vajeista kärsivien nuorten auttamiseksi tarvitaan kuntoutuksen, terveydenhoitopalveluiden ja sosiaalipalveluiden välistä yhteistyötä. Sen vuoksi Ohjaamon kaltaiset nuorille suunnatut monialaiset työllisyyspalvelut ovat tärkeitä. Varsinkin päihde- ja mielenterveysongelmiin sekä velkaneuvontaan liittyvä osaaminen on kaikkein haastavimpien nuorten parissa tehtävässä työssä täysin välttämätöntä.

Nuorten työnhakuun liittyy edelleen myös erilaisia kannustinongelmia. Erityisesti velkaantuneiden nuorten tilanne on pulmallinen, koska kaikki heidän työllään hankkimat lisäansiot voivat vuosien ajan hukkuu velkojen maksuun. Se vähentää ratkaisevasti heidän motivaatiotaan myös työnhakuun. Toinen keskeinen nuorten

3 Ylistö Sami (2018) Why do Young People Give up Their Job Search? *Nordic Journal of Working Life Studies* 8 (3), 27–45. Ylistö Sami (2015) Miksi työnhaku ei kiinnosta? Nuorten pitkäaikaistyöttömien työnhakuhaluttomuuden selitystavat. *Työelämän tutkimus* 13 (2), 112–126.

JOKAINEN TYÖMARKKINOILTA SYRJÄYTNYT NUORI AIHEUTTAA ELINAIKANAAN KESKIMÄÄRIN 230 000–370 000 EURON MENETYKSEN JULKISHALLINNOLE.

työnhakua vähentävä kannustinongelma liittyy byrokraatiaan. Lyhyitä päivän tai parin mittaisia työkeikkoja ei kannata ottaa vastaan, koska siitä seuraa aina ”paperisota”, joksi nuoret itse byrokraatiaa nimittävät. Satunnaisten työkeikkojen vuoksi nuoret joutuvat toistuvasti täyttämään samoja lomakkeita ja tekemään selvityksiä hankkimistaan tuloista. Liian usein päätökset viivästyvät ja nuoret joutuvat odottamaan tukien maksua, mikä aiheuttaa ylimääräistä epävarmuutta työttömän taloudenpitoon. Se vähentää merkittävästi nuorten haluja hakea tai ottaa vastaan lyhyitä työkeikkoja.

Työnhaku voi olla myös henkisesti hyvin kuluttavaa. On yleistä, että työnhakija joutuu kirjoittamaan useita työhakemuksia ennen kuin lopulta onnistuu saamaan työpaikan. Kymmenien tai satojen työhakemuksien lähettäminen ilman, että yksikään työnantaja ottaa yhteyttä, voi olla henkisesti musertavaa nuorelle, jolla ei ole työhausta aiempaa kokemusta. Toistuvat epäonnistumiset voivat aiheuttaa ahdistusta, masennusta tai häpeää ja voivat lannistaa alun perin hyvinkin innokkaan nuoren työnhakijan. Erityisen vaikeaa työnhaku on sellaisille nuorille, joilla on elämässään meneillään jokin emotionaalisesti kuormittava kriisi. Kriisien keskellä suurin osa voimavaroista on sidottuna arjessa selviytymiseen, ja sen vuoksi työhausta voi tulla ylitsepääsemätön henkinen taakka. Usein työnhaku on mahdollista nuorelle vasta

sitten, kun elämää rasittavat muut ongelmat on ratkaistu. Nuorten ongelmat voivat olla hyvinkin vaikeita, varsinkin jos niihin yhdistyy mielenterveyteen tai päihteisiin liittyviä ongelmia. Sen vuoksi nuoret saattavat tarvita asioidensa selvittelyyn huomattavan paljon aikaa, ja etenkin syrjäytymisvaarassa olevien nuorten palveluiden pitkäjänteisyys on erittäin tärkeää.

Myös työn sisältöön liittyvät kysymykset voivat johtaa passivoitumiseen työhaussa. Tässä ei ole kyse pelkästään nuorten omasta subjektiivisesta mielipiteestä mielekkään työn sisällöstä, vaan myös siitä, miten hyvin nuorten ominaisuudet soveltuvat tarjolla oleviin konkreettisiin työtehtäviin. Osaaminen, koulutus, työkokemus ja mahdolliset terveydelliset ja fyysiset rajoitteet vähentävät haettavien työtehtävien määrää. Kuitenkin myös työn mielenkiintoisuus ja mahdollisuus itsensä toteuttamiseen ovat nuorille varsin tärkeitä työnhakukriteereitä. Se on varsin ymmärrettävää, koska Suomessa lähes kaikki koulutus- ja ohjausideologiat perustuvat työn mielenkiintoisuuteen. Kääntöpuolena tässä on kuitenkin se, että se kaventaa nuorten hakemien työpaikkojen valikoimaa. Mikäli nuorten arvostamaa työtä ei ole työmarkkinoilla tarjolla, se voi estää nuorten työnhaun kokonaan. Nuorten ammatinvalinnanohjauksessa pitäisikin huomioida erityisesti eri alojen työmarkkinatilanne, koska on verovarojen tuhlausta kouluttaa nuoria ammatteihin, jotka eivät työllistä. Se on myös väärin nuoria kohtaan, koska heidän työllistymisensä on usein hankalaa.

Työn tekeminen sinänsä ei ole välttämättä tärkeä arvo pitkäaikaistyöttömälle nuorelle, vaan muut elämän sisällölliset tekijät voivat mennä palkkatyön edelle. Nuoret saattavat keskeyttää työnhakunsa pitääkseen pienen hengähdystauon odottaessaan kouluun tai armeijaan pääsyä. Varsinkin nuoret naiset saattavat keskeyttää työnhaun myös hoitaakseen pieniä lapsia kotona. Joissakin tapauksissa myös erilaiset vapaa-ajan aktiviteetit saattavat olla nuorelle palkkatyötä tärkeämpiä, mutta se ei johdu ensisijaisesti sosiaaliturvan työnhakua passivoivasta vaikutuksesta. Sen sijaan keskeinen selitys on vaikea työmarkkinatilanne: mikäli työllistyminen vaikuttaa mahdottomalta tavoitteelta, on järkevä elämänhallinnallinen valinta etsiä elämään muuta sisältöä kuin palkkatyö. Varsinainen työn vieroksuminen on nuorten keskuudessa varsin harvinaista, ja sitä esiintyy lähinnä lyhyinä ja ohimenevinä jaksoina nuorten elämänselityksessä.

Yhteenveto

Suurimmat nuorten työnhakuun liittyvät ongelmat eivät johdu anteliaasta sosiaaliturvasta tai työhaluttomuudesta, vaan syrjäytymisvaarassa olevat nuoret kärsivät muita nuoria useammin moninaisista työ- ja toimintakyvyn ongelmista ja heidän

VELVOITTEIDEN JA RANGAISTUSTEN VASTAPAINOKSI
TARVITAAN RIITTÄVÄSTI LAADUKKAITA TYÖVOIMA-
PALVELUITA SEKÄ TOIMIVAA YHTEISTYÖTÄ SOSIAALI-
JA TERVEYDENHOITOPALVELUIDEN KANSSA. NÄMÄ
TOIMENPITEET EDELLYTTÄVÄT LISÄÄ RESURSSIJA.

elämäntilannettaan saattavat rasittaa myös erilaiset elämän kriisitilanteet. Kaikkein vaikeimmassa tilanteessa olevien nuorten ongelmat ovat monitahoisia ja joskus myös vaikeaselkoisia, ja ne estävät nuoren osallistumisen työhön, koulutukseen tai työvoimapalveluihin. Näiden nuorten auttamiseksi tarvitaan pitkäjänteistä moniammatillista yhteistyötä, jossa ovat mukana myös kuntoutus-, terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut. Liian moni nuori näyttää kärsivän myös laajamittaisesta työnhaun kannustamattomuudesta: nuoret haluavat kyllä töitä, mutta liian moni heistä yksinkertaisesti lannistuu tuloksettomaan työnhakuun ja jatkuvaan pätkätöiden tekemiseen liittyvään byrokraatiaan. Heidän auttamisekseen tarvitaan ammatinvalinnan ohjausta, neuvonta- ja ohjauspalveluita sekä työharjoittelumahdollisuuksia. Ilman näitä palveluita nuorten työttömyys saattaa pitkittyä, ja sillä voi olla kauaskantoisia seurauksia myöhemmälle työuralle ja ansiokehitykselle.

Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten näkökulmasta erilaisten velvoitteiden ja taloudellisten sanktioiden avulla työnhakuun kannustavat työvoimapoliittiset uudistukset ovat ongelmallisia. On vaarana, että sanktiot pahentavat vain entisestään heikossa asemassa olevien nuorten ahdinkoa, koska heillä ei useinkaan ole realistisia mahdollisuuksia täyttää uusia vaatimuksia. Velvoitteiden ja rangaistusten vastapainoksi tarvitaan riittävästi laadukkaita työvoimapalveluita sekä toimivaa yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhoitopalveluiden kanssa. Kaikki nämä toimenpiteet edellyttävät lisää resursseja, koska tällä hetkellä nuorten työllistymisen edistämiseen suunnatut määrärahat ovat riittämättömiä. Se on todellinen nuorten työnhaun kohtalonkysymys lähitulevaisuudessa.

MIKSI NUORET JA VANHAT TARVITSEVAT TOISIAAN ENEMMÄN KUIN KOSKAAN?

ELISA GEBHARD

Puheenjohtaja, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry

NUORTEN SYRJÄYTYMINEN ON teema, joka on ollut viime vuodet kollektiivisena huolenaiheena. Se on teema, johon jokainen poliitikko ja puolue haluaa puuttua, tosin huomattavan erilaisin keinoin. Kun taas aletaan puhua valtion budjetista, eivät nuoret välttämättä enää olekaan etusijalla. Tällä hetkellä nuorten hyvinvoinnin puolesta tehdään paljon, mutta työ on pirstaleista ja hankkeista koostuvaa, kun kokonaisvaltainen ohjaus ja sitä tukevat rakenteet puuttuvat. Nuorisoalan kattojärjestö Allianssi lähtee siitä, että nuorten syrjäytyminen on Suomen suurin ongelma.

Riittääkö nuorisotakuu? Tähän kysymykseen on mahdotonta vastata ilman, että ensin ymmärtää, millaista on olla nuori Suomessa vuonna 2019. Vaikka mikään ikäluokka ei ole yhtenäinen massa, voidaan tietyistä yhteiskunnalliseen tilanteeseen sidotuista sukupolvikokemuksista sekä nuorista tehdyistä tutkimuksista saada ajankohtainen tilannekuva.

NUORISOBAROMETRISSESSÄ SELVYI, ETTÄ NUORET PITÄVÄT TOIVOTTAVANA MUTTA HYVIN EPÄTODENNÄKÖISENÄ KAHTA ASIAA: SITÄ ETTÄ ILMASTONMUUTOS SAADAAN TORJUTTUA JA HYVINVOINTIVALTIO SÄILYTETTYÄ.

Yhteiskunnallista keskustelua seurattaessa näyttää helposti siltä, että eri sukupolvet eivät ymmärrä toisiaan. Pyrin avaamaan kuilun taustoja tässä kirjoituksessa. Jokaisella sukupolvella on omat ongelmansa, eikä tarkoitukseni ole vähätellä vaikkapa eläkeläisköyhyyttä tai lietsoa vastakkainasettelua. Tämän kirjoituksen aiheena ovat kuitenkin nykynuoret, jotka ratkaisevat hyvinvointivaltion tulevaisuuden.

Vanhat hyvät ajat eivät palaa

1980-luvun alussa nuoruuttaan eläneen sukulaiseni nuoruusmuisto voidaan tiivistää tähän: “Kesätöitä oli paljon, ja niitä sai opiskelijatkin. Oman alan töitä. Ja jos oli ystävällinen ja reipas, niin tarjottiin heti valmistumisen jälkeen vakipaikkaa. Vaikka eläkeikään asti.”

Valitettavasti sekä 80-luvulla ja sen jälkeen syntyneille yllä kuvattu kuulostaa hellyyttävän utopistiselta. Todellinen nykyajan sukupolvikokemus on kymmenien työhakemusten lähettäminen tuloksetta, tuplamaisteri harjoittelijan tittelillä ja pettymys siitä, kun korkeakoulupaikka jäi saamatta. Ja kamppailu mielenterveyden kanssa, sillä THL:n arvion mukaan noin 20–25% nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä.

Olen itsekin aloittanut työntekoni puhelinmyyjän hommissa, kun muuta ei ollut tarjolla. Myöhemmin hain samaan aikaan Helsingin yliopistoon opiskelemaan oikeustiedettä ja lähikaupan kassalle kesätöihin. Myöhemmin selvisi, että näistä kahdesta prosentuaalisesti helpompi oli päästä lukemaan lakia. Kaupan kassalle haki 600 ihmistä, joista vähän yli 40 valittiin, siis noin 8,16 prosenttia. Oikeustiedettä pääsi opiskelemaan jopa 9 prosenttia kaikista hakijoista, kokeeseen osallistuneista vieläkin suurempi osa.

Syyt ovat luonnolliset, ja myös suuret ikäluokat muistavat, että 90-luvulla kaikki muuttui ja lama toi mukanaan ilmapiirin kovenemisen. Vuonna 2008 taas alkoi pitkä taantuma, joka hidasti millenniaalien pääsyä työelämään. Tämän kaiken seurauksena voidaan sanoa, että 80-luvun lopun jälkeen nuoret eivät ole enää luottaneet Suomeen. Tästä kertovat lukuisat tutkimukset, joiden mukaan nuoret luottavat itseensä ja omaan tulevaisuuteensa mutta eivät instituutioihin. Nuorisobarometrissa vuodelta 2016 selvisi, että nuoret pitävät toivottavana mutta epätodennäköisenä kahta asiaa: sitä että ilmastonmuutos saadaan torjuttua ja hyvinvointivaltio säilytettyä. Molemmat ovat melko fundamentaalisia asioita ja kertovat paljon luottamuksesta.

Jos nuoret voivat huonosti, ikääntyneet ovat pulassa

Vastaavasti on ymmärrettävää, että maailman nopeatahtinen muutos pelottaa ja turhauttaa niitä, jotka ovat eläneet optimistisen ja turvallisen nuoruuden. Esimerkiksi eriarvoisuuskeskustelua ei voida typistää vain puheeseen tuloeroista, kun eri väes-

töryhmien mahdollisuudet näyttävät huomattavan erilaisilta. Yksi on työskennellyt kymmeniä vuosia ammatissa, joka on häviämässä kokonaan. Digitaalisten taitojen puute voidaan nykyisin rinnastaa lukutaidottomuuteen. Muutoksen pelko on helppo kanavoida konservatiivisiin arvoihin, mistä taas repeää uusi kuilu sukupolvien välille.

Tällä hetkellä ollaan kuitenkin tilanteessa, jossa kaikenikäisten on myös oman etunsa nimissä oltava kiinnostuneita nuorten hyvinvoinnista. Koko Eurooppa vanhenee, työtä tekevän väestön määrä pienenee, ja hoivamenot kasvavat. Samalla lapsia tehdään – moninaisista syistä johtuen – jatkuvasti vähemmän.

Hyvinvointivaltion kannalta yhtälö näyttää mahdottomalta, etenkin kun nuorten aikuisten tulojen kehitys on aiempaa hitaampaa – ensimmäistä kertaa Suomen ja muiden länsimaiden historiassa. Tämä saattaa kuulostaa uskomattomalta, sillä nuorten tuloissa on myös hajontaa ja stereotyyppiä matkustelevista ja kuluttavista nuorista elävät vahvoina. Nuorten urakehitys on kuitenkin hidastunut taantuman vuoksi. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan vuosien 2008–2016 aikana 25–34-vuotiaiden todennäköisyys päätyä ylemmäksi toimihenkilöksi pieneni, vaikka ylempien toimihenkilöiden osuus kaikista työllisistä kasvoi.

Kadotetun luottamuksen metsästys

Mitä ikäluokille sitten on yhteistä? Oikeastaan haaveet eivät ole juuri muuttuneet. Nuoret toivovat tutkitusti vakituista työpaikkaa ja omistusasuntoa, aivan kuten vanhempansa. Siksi tarvitaan työkaluja, joilla pystytään takaamaan, että asiat järjestyvät.

Nuorten luottamus palautetaan siis lupauksella vakaudesta. Nuorisotakuun idea perustuu tähän vakauteen: tietyn ajan sisällä nuori saa työ- tai koulupaikan tai vaihtoehtoisesti pääsee työllistämispalveluiden tai mielenterveyshoidon piiriin. Vakaus on epäilemättä vastaus aikamme muuhun epävarmuuteen, ja voi siksi parhaimmillaan ja riittävästi resursoituna ratkaista nuorten ongelmia.

Mikään takuu, palvelu tai etuus ei kuitenkaan yksin riitä, vaan nuoret täytyy myös aidosti osallistaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, jotta luottamus saadaan palautettua. Jo nyt nuoret osallistuvat verraten aktiivisesti ei-formaaleihin vaikuttamisen tapoihin, kuten kansalaisaloitteisiin. Sen sijaan äänestysaktiivisuus ja osallisuus edustukselliseen demokratiaan muuten laahaa jäljessä. Sen vuoksi Allianssi on kannattanut äänioikeusikärajan ja ehdokkuuden alaikärajan laskemista sekä pyrkinyt viemään politiikan kouluihin politiikkaviikon ja nuorisovaalien avulla.

Luottamus on sitä, että kaikista ikäluokista pidetään huolta. Mikäli nuoret putoavat turvaverkkojen läpi, ei muistakaan ikäluokista voida pidemmän päälle huolehtia. Tuplamaisteri harjoittelijan tittelillä ja tuloilla maksaa vähemmän veroja kuin alle kolmekymppinen ylempi toimihenkilö. Tarvitaan siis priorisointia nuorten hyvinvointiin ja arvovalintoja sen puolesta. Lisäksi tarvitaan määrätietoista työtä sen eteen, että nuorten ääni kuuluu myös päätöksenteossa.

NUORISOTAKUU: KRIISISTÄ ELPYMISEEN

LÁSZLÓ ANDOR

Vanhempi tutkija FEPS:issä, vieraileva professori Université Libre de Bruxelles ja Sciences Po yliopistoissa
Entinen työllisyydestä, sosiaalasioista ja osallisuudesta vastaava komissaari

Johdanto

EUROOPAN SOSIAALISTEN OIKEUKSIEN pilari määrittelee uudelleen sen, mitä Euroopan sosiaalisella mallilla tarkoitetaan. Vuonna 2017, kaksi vuotta kestäneiden keskustelujen jälkeen hyväksytty pilari koostuu 20 periaatteesta, joista yhdessä viitataan nuoriin ja esitetään, että ”Nuorilla henkilöillä on oikeus täydennyskoulutukseen, oppisopimuskoulutukseen, harjoitteluun tai tasokkaaseen työtarjoukseen neljän kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta tai koulutuksen päättämisestä”.

Näillä sanoilla EU yhdistää aiempien vuosien nuorisotakuualoitteen Euroopan sosiaalisen mallin kehukseen. Tämä on huomattava sosiaalinen innovaatio, ja siksi onkin kiinnostavaa tarkastella sen lähtökohtia ja sitä, miten EU:n toimielimet ja jäsenmaat ovat sen yhdessä toteuttaneet.

EU:n nuorisotakuu määriteltiin toimenpidejärjestelmäksi, joka kaikkien jäsenmaiden tulee omaksua sen varmistamiseksi, että jokainen alle 25-vuotias saa laadukkaan työtarjouksen tai pääsee jatkokoulutukseen, oppisopimuskoulutukseen tai harjoitteluun neljän kuukauden sisällä koulutuksen päättämisestä tai työttömäksi ilmoittautumisesta. Täytyy kuitenkin painottaa, että aloite oli taluskriisin tuote ja sen toteutus on vielä kesken. Sillä voi kuitenkin olla suuri merkitys, kun EU seuraavan kerran on joutumassa taantumaan.

Poliittinen uudistus kriisin hetkellä

Kun nuorisotyöttömyys oli huipussaan EU:ssa vuonna 2013, alle 25-vuotiaita työttömiä oli noin 5,5 miljoonaa. Maailmanlaajuisen finanssikriisin puhkeamisen jälkeen joka viides työtä vailla ollut nuori eurooppalainen ei löytänyt työtä moneen vuoteen. Monet nuoret kokivat pitkäaikaistyöttömyyttä, ja työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevia 15–29-vuotiaita oli useiden vuosien ajan lähes 14 miljoonaa.

Nämä dramaattiset luvut kertovat, miksi Barroson toinen komissio otti nuorisotyöttömyyden lukuisien poliittisten asiakirjojen aiheeksi ja toimien kohteeksi ja EU-aloitteiden määrä tuolloin kasvoi. Kun syvenevä kriisi vaati yhä enemmän innovatiivista ajattelua ja toimia, komissio esitteli Eurooppa 2020 -strategian lippulaiva-

NUORISOTAKUU TARJOAA SANGEN HYVÄN KEHYKSEN
PUUTTUA NUORTEN TYÖLLISTÄMISEN HAASTEeseen.
LASKEVISTA NUORISOTYÖTTÖMYYSLUVUISTA ON TULLUT
TÄRKEÄ TALouden ELPYMISEN INDIKAATTORI.

hankkeen **Nuoret liikkeellä** (2010), **Mahdollisuuksia nuorille -aloitteen** (2011) ja viimein **nuorisotyöllisyyspaketin** (2012). Viimeksi mainitun yhteydessä esiteltiin myös ehdotus nuorisotakuusta, josta tehtiin neuvoston suositus huhtikuussa 2013. Sille myös luotiin korvamerkitty rahasto **nuorisotyöllisyysaloite (YEI)** (vuonna 2013), ja se sai tukea **valtion- ja hallitusten päämiesten korkean tason kokouksissa** Berliinissä, Pariisissa ja Milanossa (vuosina 2013–2014).

Komissio esitti nuorisotakuuta EU-tasolla, koska pyrkimyksenä oli siirtää parhaat olemassa olevat koulusta töihin siirtymisen mallit menestyksekkäistä maista (Itävalta, Suomi) kaikkiin EU:n jäsenmaihin. Oli olemassa myös alueiden itse kehittämisiä, lupaavia nuoriso-ohjelmia (esim. Toscanassa Italiassa), jotka voisivat hyötyä myös EU:n koordinoinnista ja lisärahoituksesta. Jäsenmaat otettiin mukaan räätälöimään ohjelmia tarpeidensa mukaan yhteisen otsikon alla.

Nuorisotakuun tavoite ei ollut vain yksinkertaisesti vähentää virallista nuorisotyöttömyyttä, vaan myös vähentää niiden määrää, jotka eivät ole töissä eivätkä koulutuksen piirissä. Näiden niin sanottujen NEET-nuorten lukumäärän vähentämisellä tosin on se paradoksaalinen vaikutus, että ennen tukitoimien aloittamista nämä epäaktiiviset nuoret täytyy ensin kirjata työttömäksi. Oli siis odotettua, että tilastoitu nuorisotyöttömyys saattaisi joissain tapauksissa hetkellisesti nousta. On tärkeä alleviivata, että kyse oli takuusta saada apua herkässä vaiheessa, ei takuusta saada kokopäivätyötä (tuloksena voi olla myös jatkokoulutus tai harjoittelupaikka).

Käynnistymisestään lähtien nuorisotakuu on toiminut myös pitkäaikaistyöttömyyden selättämisen mallina ja innoittajana, kun komissio laati siitä strategian vuonna 2015. Asioiden välillä onkin tiivis yhteys, eihän nuorisotakuuta tarkoitettu ehkäisemään kaikkea alle 25-vuotiaiden työttömyyttä, vaan liian pitkiä työttömyysjaksoja, jotka ovat kaikkein vahingollisimpia nuorelle sukupolvelle. Kun hallituksille jätettiin liikkumavaraa päättää täsmällisistä tukitoimista, nuorisotakuu voi olla luonteeltaan vastasyklinen: nousukaudella se voi painottaa resursseja koulutukseen ja muihin tarjontapuolen toimiin, kun taas laskusuhdanteen aikana kysyntäpuolen tukitoimia, etenkin erilaisia työtukia, voidaan lisätä.

Toteutus ja arviointi

Nuorisotakuun toteutusta ovat valvoneet Euroopan komissio itse, Kansainvälinen työjärjestö (ILO), Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK), Eurofound (Dublin) sekä Euroopan politiikkakeskus (EPC). Nämä tarkkailijat ovat yleisesti ottaen olleet samaa mieltä siitä, että nuorisotakuu tarjoaa sängen hyvän kehyksen puuttua nuorten työllistämisen haasteeseen toden teolla. Toisaalta haluttujen tulosten saavuttaminen vaatii useiden vuosien johdonmukaista toimintaa ja riittävät taloudelliset ja hallinnolliset resurssit.

Ohjelman lanseerauksen jälkeen laskevista nuorisotyöttömyyslukuista on tullut tärkeä talouden elpymisen indikaattori. Vuoteen 2016 mennessä nuorisotyöttömyys oli talouden hitaan ja epätasaisen elpymisen ansiosta laskenut 1,5 miljoonalla noin neljään miljoonaan, ja meni vielä kolme vuotta, ennen kuin keskimääräinen nuorisotyöttömyys EU:ssa laski alle 15 prosenttiin. Alkuvaiheessa ohjelmaa kritisoitiin siitä, että annetun avun ”laatua” pitäisi painottaa vahvemmin, mikä vaati komissiolta jatkuvaa valvontaa ja koordinoitua sekä erityisesti nuorisojärjestöjen kuulemista.

Tarkkailijat toivat nuorisotakuujärjestelmistä esille useita heikkoja kohtia, esimerkiksi julkisten työvoimapolveluiden riittävän kapasiteetin sekä heikoimmin autettavissa olevien aktiivisen tavoittamisen tärkeyden. Nuorisotakuun käytännön toteutus

KRIITIKOT KOROSTAVAT TOISINAAN, ETTÄ NUORISOTYÖTTÖMYYS ON VAIN OIRE, KUN TODELLINEN ONGELMA ON TALOUSKURI. TÄSSÄ ON TOTUUDEN SIEMEN.

vaatiikin julkisilta työvoimapalveluilta (työvoimatoimistoilta) hyvää valmiutta sekä hyvää yhteistyötä yritysten, paikallishallinnon, nuorisojärjestöjen sekä erilaisten koulutuksen tarjoajien kanssa.

Kriitikot korostavat toisinaan, että nuorisotyöttömyys on vain oire, kun todellinen ongelma on talouskuri. Tässä on tietysti totuuden siemen. Nuorisotakuun ei kuitenkaan koskaan ole ollut tarkoitus korvata hyvää makrotalouspolitiikkaa ja talouskasvua. On aina ollut selvää, että jos makrotalouspolitiikka ei pysty tarjoamaan kannustimia taantumien, deflaation ja stagnaation aikana, ei nuorisotakuu voi tehdä ihmeitä. Heikossa makrotaloudellisessa ympäristössä tukityöllistetyt tai tuetussa koulutuksessa olevat saattavat tarvita apua uudestaan kenties useammankin kerran. Jopa sellaisissa tapauksissa nuorisotakuujärjestelmään osallistuminen on kuitenkin hyödyksi, sillä tulevan työnhaun onnistumisen mahdollisuudet ovat paljon suuremmat, kun taustalla on lisäkoulutusta tai tuettua työkokemusta pitkittyneen työttömyyden tai toimeettomuuden sijaan.

Nuoret ja seuraava kriisi

EU:n nuorisotakuualoite ei ole taikatemppu, jolla nuorisotyöttömyys saataisiin poistettua välittömästi. Sen ei myöskään ole tarkoitus korvata hyvää makrotalouspolitiikkaa tai EMUn uudistusta. Aloite sai toki riittävää poliittista huomiota ja tukea siksi, että se oli osa EU:n vastausta euroalueen kriisiin, mutta sen pääasiallinen merkitys on kuitenkin pitkän aikavälin rakenteellisena uudistuksena sujuvoittaa koulusta työelämään siirtymistä ja korjata kriisiä edeltäneitä työmarkkina- ja koulutusmalleja jäsenvaltioissa.

Vaikka EU:n aloitteena nuorisotakuu siis juontaakin juurensa viimeisimpään kriisiin, siihen täytyy kiinnittää jatkossakin huomiota, jotta se voi näyttää ennaltaehkäisyvoimansa seuraavan kriisin tullen. EU:n kannalta on olennaisen tärkeää, että seuraava kriisi ei osu nuoriin yhtä voimakkaasti kuin edellinen. Jos kansalliset nuorisotakuujärjestelmät voivat taata, että työpaikkoja säilyy ja nuoret saavat nopeasti apua tulevissa taantumissa, voidaan tämän EU-tason poliittisen uudistuksen osaltaan katsoa vahvistaneen talous- ja yhteiskuntamalliamme.

Kun otetaan huomioon kansallisten julkisen talouden kehysten ja työmarkkinalaitosten rajoitukset, eurooppalaiset toimet nuorten työllistämiseksi ovat edelleen välttämättömiä. Nuorisotakuu on kriisin keskellä luotu ohjelma, mutta se on hyvin merkittävä myös kriisien ulkopuolella, jos halutaan vahvistaa sosiaalista koheesiota, sukupolvien välistä solidaarisuutta, talouden tuottavuutta sekä – viimeisimpänä, vaan ei vähäisimpänä – julkista tukea EU:n projektille. Sitä tulee arvioida näillä mittapuilla, ja kun se on saatu täysimääräisesti käyttöön, sen tulee pysyä Euroopan sosiaalisen mallin keskeisenä osana.

Impulsseja-sarjan uusimpia julkaisuja

RISTELÄ, Pekka: 'Sosiaalinen Eurooppa. Vähimmäisnormeja vai politiikkaohjausta?' Helmikuu 2019 (16 s.)

SINISALO, Samuli & SPASOV, Aleksandar Lj.: 'Finnish EU presidency and the enlargement in the Western Balkans' Tammikuu 2019 (26 s.)

ALAJA, Antti: 'Yrittäjäyliopisto – kriittinen katsaus' Tammikuu 2019 (15 s.)

HOLMGREN, Markus: 'Euraasian talousunioni ja sen vaikutukset Suomeen' Joulukuu 2018 (24 s.)

MATTILA, Maija: 'Alustatalous ei ole jakamistaloutta (välttämättä)' Lokakuu 2018 (15 s.)

VALTANEN, Markku: 'Supertekoälyn sosiaalietiikka' Kesäkuu 2018 (16 s.)

NIEMI, Matti: 'EU:n tuleva rahoituskehys: Nettomaksajan kirous' Kesäkuu 2018 (22 s.)

BORDI, Laura & OKKONEN, Jussi: 'Informaatioergonomian näkökulma tietotyöhön' Toukokuu 2018 (23 s.)

OJANEN, Hanna: 'Suomen EU-puheenjohtajuus: mitä kolmas kerta sanoo?' Huhtikuu 2018 (23 s.)

ELOMÄKI, Anna: 'Feministisempää talouspolitiikkaa. Seitsemän askelta kohti tasa-arvoa edistävää ja syrjimätöntä talouspolitiikkaa' Maaliskuu 2018 (39 s.)

SAPP, Will: 'Onko Justin Trudeau edistyksellisten arvojen globaali valopilkku?' Maaliskuu 2018 (11 s.)

HOLMGREN, Markus: 'Tietön taival. Mikä on Kiinan Uusi silkkitie, mitä sillä tavoitellaan ja mitä sen toteutuminen edellyttää?' Helmikuu 2018 (37 s.)

MATTILA, Maija: 'Alustatalouden haasteet työntekijälle' Tammikuu 2018 (35 s.)

HUUPPONEN, Mari: 'Ruotsin feministinen ulkopolitiikka' Joulukuu 2017 (12 s.)

HONKANEN, Petri: 'Lohkoketjuteknologia – Luottamuksen koodi hajautuneessa yhteiskunnassa' Lokakuu 2017 (31 s.)